

byla daň činžovní vyměřena, kdyby budova nebyla osvobozena. Poněvadž v druhém případě nedojde ke zdanění daní činžovní, budou poplatníci spíše ve sporu s finančními úřady o určení výše této částky, která se má vyloučiti ze základu všeobecné daně výdělkové, než v případě prvé.

Základem domovní daně třídní je počet obytných místností. Poněvadž u třídní daně není základ její vyjádřen v penězích, obsahuje zákon ustanovení, jak se zjistí tato vylučitelná částka. Má to být ona částka, kterou by musila budova poskytovat jako činžovní výtěžek, aby daň činžovní se rovnala dani třídní z budovy skutečně předepsané. Tak na př. domovní daň třídní by činila 50 K. Pak by bylo nutné vyloučiti 625 K, poněvadž to je výtěžek budovy, který by musil být zdaněn 8% dani činžovní, aby daň činžovní činila 50 K. Dlužno tedy sazbu daně třídní násobiti 12.5, aby se vypočetla vylučitelná částka ze základu všeobecné daně výdělkové.

Ustanovení § 55, odst. 3 mohou použítí jak poplatníci, kteří vedou řádné obchodní knihy, tak i ostatní poplatníci. Tito bez ohledu na to, zda přiznávají výtěžek z podniku podle zásad účetnických, či podle příjmů a vydání. Zákon nezná v tom směru omezení. Podmínkou však je, aby pozemky neb budovy byly ve *vlastnictví podnikatelově*, nikoliv někoho jiného, který je podnikateli přenechal bezplatně k užívání (na př. manželka neb společník veřejné společnosti).

Dr. Lad. Vašíček.

Z notářských kruhů. 17. července 1941 zemřel v Praze notář Dr. Al. Frenzl. — Kand. not. Dr. Jos. Kroutil, dosud v Brně, byl jmenován notářem v Přibyslavi. — Notář František Liška byl přeložen z Hlinska do Berouna a notář Jindřich Broukal z Netolic do Českých Budějovic. OF.

Ze soudcovských kruhů. President kraj. soudu v Kutné Hoře Dr. Jiří Štolla byl jmenován presidentem krajského soudu v Hradci Králové. — Dr. Bohumír Laštovička byl jmenován okresním soudcem u okresního soudu v Místku. OF.

Původní desky. Důležité upozornění! Desky, pokud si je naši odběratelé zaplatili buď zároveň s předplatným nebo zvlášť, budeme expedovati až po dohotovení v lednu 1942. Proto prosíme, aby desky nebyly urgovány; jakmile to bude možno, budeme je expedovati, protože evidenci máme vedenu přesně. Adm.

L i t e r a t u r a .

Otokar Sommer. K prvému výročí jeho smrti. Uspořádal Miroslav Boháček. Vydal r. 1941 Müller a spol. v Turnově. Stran 310. Cena 80 K.

S úvodem státního presidenta Dr. Emila Háchy vychází v pietní úpravě kniha, která osvětluje z rozmanitých stran osobnost a dílo Dr. Otokara Sommra, profesora římského práva české Karlovy university. Obsah knihy je rozvržen ve tři části, z nichž prvá, nazvaná »Život a dílo« zachycuje zejména i na základě korespondence a deníků Sommrovy životní osudy a jeho vědecký růst (M. Boháček), rozebírá podrobněji jeho učebnici římského práva (J. Vážný), zkoumá a třídí jeho názory na úpravu právnických studií (V. Bušek), líčí jeho činnost jako profesora v Bratislavě (B. Tomsa) i později v Praze (skupina sedmi autorů z řad

jeho mladších žáků) a hodnotí jeho úsilí o vědeckou knihu. Do druhého oddílu je pod názvem »Vzpomínky« zařazeno 15 příspěvků Sommrových kolegů, přátel a žáků, které drobnými obrázky intimních vzpomínek dokreslují Sommrův povahu, jeho snahy, zájmy i záliby od let studentských až do posledních dnů života a zesilují tak neobyčejně životnost obrazu jeho osobnosti, který kniha podává. Všechny jsou psány s hlubokým zájmem a často zřejmou láskou k zesnulému a plní tak dokonale svůj úkol. Nicméně některé zvláště zdařilé vynucují si zvláštní zmínku: tak Cvetlerův trojportrét Heyrovského Vančury a Sommra Chaloupeckého vzpomínka na dojízďení do Bratislavi, črta Hanuše Jelínka, hluboce lidský článek E. Svobody a příspěvky Weyrův a Wirthův. Třetí díl knihy tvoří hutná syntetická studie Alberta Pražáka »Doba a osobnost«, která se vyznačuje všemi vynikajícími vlastnostmi hlubokého pojetí i díky svého autora a zachycuje Sommra jako člověka i vědce v rámci duchových a společenských proudů, v nichž vyrůstal a působil. Ke knize je připojen chronologický seznam Sommrových prací, lept V. Silovského a šest fotografií.

Sommer, jako profesor římského práva kladl síce důraz na jeho význam, nikoliv však bez důvodu, neboť: »téměř všude při počátcích studií (to jest právnických) setkáváme se s právní historií a při tom především s právem římským. Od právní historie se očekává, že splní dokonalou měrou obojí požadovaný úkol průpravy mladého právníka: naučí ho v poměrně krátké době právnicky myslet a právnicky rozhodovat, nabádajíc ho k metodě srovnávací, osvětlí mu fungování právního řádu v lidské společnosti a jeho vztah k poměrům hospodářským a sociálním.« Sommer zdůrazňoval, že nelze na fakultách vykládati všechno právo, nýbrž že má posluchačům býti dán takový stupeň právnického vzdělání, aby se dovedli samostatně vypořádati v praxi s každým oborem právním, s každým novým zákonem, ať byl sebe obsažnější. Praxe potřebuje hlav, které jsou si jasně vědomy toho, co značí právo v životě společnosti, které dovedou myslet logicky a spravedlivě rozhodovati. Za tím účelem směřovaly jeho snahy při reformě právnického studia a jeho praxi, jeho boj proti soukromým školám, které učily jen pro zkoušky, nikoliv pro život. Cílem zkoušky podle Sommra mělo však býti zjistiti kandidátovu způsobilost k dalšímu samostatnému umění juristického myšlení. Neboť právník nikdy není se svým studiem hotov, jako neustále se mění právní řád, který není nic statického, tak neustále musí právník studovati, a nikdy nesmí na jednom místě ustrnouti.

Profesor Sommer byl člověk přímý, svoje názory dovedl přesvědčivě vyložit i a neobával se za ně postavit. Tato odvaha a vůle k pravdě musí býti vštěpena zejména mladé inteligenci, nechce-li tato ztratiti právo na tento atribut. V přesvědčení, že věda a universita, jako ryze vědecká instituce, musí jíti nekompromisně a přes všechny překážky za pravdou, byl základní rys osobnosti prof. Sommra jako vědce. Sám také nikdy z tohoto názoru neslevil ani u sebe. Byl typem člověka neustále hledajícího a tvořícího, měl neustále problémy a úkoly, které ho zaměstnávaly.

Proto také měl na starosti vědeckou knihu. Jeho učebnice vynikaly přisností a opravdovostí, nechávaly, ba ukládaly studujícím otevřené cesty k dalšímu přemýšlení a budování ducha. »Každý má v životě zajisté poslání určené svým zájmem podle svého povolání, leč základní poslání každého v životě jest společné. Jurista nemůže se omeziti jen na normu, protože stejnou měrou jako hlavou rozhoduje srdcem. A to se v podstatě dotýká každého člověka do světa postaveného. Právník má proniknouti i do vědeckého myšlení jiných oborů, zejména filosofie, jež mu klade problémy poznání, bytí i života. Právník se nezastaví ani u bran věd přírodních a technických, neboť zde teprve pronikne do materiálního podkladu společenského života, zde pozná, co na př. vynález technický může

znamenati pro celou organisaci výroby a tím konec konců i pro právní její úpravu.«

Kniha, která obsahuje interpretaci myšlenek a jednání profesora Somrma, jest nejkrásnějším pomníkem jeho práci. Pro ty, kdož s ním přišli do styku, jistě nikdy jeho osobnost nevyjmí z paměti a sborník jeho přátel bude jim prof. Somrma neustále připomínati.

Dr. Novák.

František Rouček: Výklad a použití zákonů v praxi. Interpretace a aplikace zákonů, nařízení stanov, smluv, rozhodnutí a jiných norem právních pro právníky i neprávníky. Praha A. Hubínek 1941 Cena 120.— K.

»Začneme! Čím? Tím, co jest nevyhnutelně nezbytné, má-li se vůbec začít. Nesmíme začít něčím libovolným, neboť my, Ty, On a každý další by mohl začít něčím jiným. Vznikl by nekonečný počet nauk navzájem si odporujících. Žádná by neměla přednost před druhou. Nechceme-li si hrát sestavováním něčeho pro nic — nesmíme začít něčím libovolným, nýbrž musíme začít něčím novým, co jest nevyhnutelně nezbytné, má-li se vůbec začít. Abychom to mohli čtenáři náležitě osvětliti, označme si to, čím začneme písmenem A. Toto A, kterým začneme, jest naprosto nevyhnutelné, protože bez toho by se vůbec nezačalo.«

Prolog ke commedia dell'arte? Ne, tak začíná Rouček své výklady. Pak to jde jako na benátském karnevalu (začátek byl tedy vtipně volen) staří známí jsou k nepoznání zahaleni v pestrá domina a pitvorné masky. Za ruce se držíce ňetí tyto masky po Rialtu, vykřikující svá karnevalová jména: Gnoseologie, Subjektologie, Objektologie, Junktologie (Skupina vedená Donnou Noetikou), pak následuje druhá skupina stejných jmen, ale vedená Donnou Metodologií. Pak následuje skupina Gnoseologie právnické s Právností, Prvky právní normy, Druhy právní normy, dále jde Dannost právní normy, Projev platnosti, Projev účinnosti, Projev právnosti, Poznávání právních norem, Poznávání právní, pak Interpretace a Aplikace, ale jaksi v předvoji a globálně, neboť obě jsou dále rozvrženy na řadu masek. Pak poté vidíme nejprve Interpretaci vůbec, pak Interpretaci správnou, konečně Interpretaci právnickou, a další masky: Zjišťování platnosti, Zjištění jednotek vnějších, Zjištění jednotek vnitřních, Zjišťování právnosti, Zjišťování splnění podmínek právnosti, Zjišťování omezení právnosti, Zjišťování účinnosti, Podstata interpretace vlastní. Nakonec se nám rozkládá Aplikace na Aplikaci vůbec, na Aplikaci správnou a na Aplikaci právnickou s průvodem Konkretisace právnosti, Konkretisace účinnosti, Podstata aplikace vlastní, Způsob aplikace vlastní. Tím rej masek končí a končí karneval. Dříve než na orologiu zazněla půlnoc. Masky se nedemaskovaly.

Na piazzetě u lva svatého Marka stojí smutně mladík, jenž chtěl nalézt svou signorinu, aby jí dal první polibek, vztekla tluče kordíkem cavaliere servente, jenž se těšil na laskání se svou nobilduonnou, zuřivě přechází ruffian, jenž doufal ztrávit zbytek noci v loži Venušině s proslulou kurtisanou. Nyní stojí zde v chladu únorové noci. Vločky tajícího sněhu protivně se lepí na šaty a od julských Alp vane ostrý vítr.

Masky se nedemaskovaly.

Čtenář snad bude na rozpacích, jak chápati tuto knihu. Rouček ve své knize provedl racionalismus v právní vědě do všech důsledků, aby ukázal na jeho absurdnost. Je možno o tom diskutovati, ale vždy přece jen ukázka jednostrannosti má svůj význam, neboť nás upozorňuje, že i racionalismus má své meze. Neplatí to pro mistry, ale pro diadochy, kteří mívají tendenci prováděti příliš jednostranně myšlenky svých učitelů. Právě tím, že Rouček přivádí racionalismus v právu ad absurdum, ukazuje na spojení právního řádu s metafysikou.

Vidím těžiště knihy Roučkovy v jeho žíravém vtipu, kde neleká se absurdností jednostranného racionalismu. Pro čtenáře bylo by přístupnější, kdyby Rouček byl učinil cesuru mezi negativní a pozitivní stránkou svého spisu, ovšem byl by tím jeho vtíp právě utrpěl. Tak ponechává čtenáře poněkud na rozpacích. Jako Aristofanes v Oblacích tepal racionalismus, tak to činí i Rouček. V tomto krátkém referátě musím se omezit na zjištění, že pro svůj vědecký vtíp zasluhuje, aby tato kniha byla hojně čtena.

Pracoval jsem s Roučkem řadu let, ale nedomníval jsem se, že nás na konec překvapí takovým vědeckým humorem. Chápu to. Po úmorné práci komentátorské činný duch Roučkův musil si odpočinouti ve veselé práci, neboť po tak velké práci nečinnost by zabíjela. Sedláček.

František Kop: Vývoj metropolitní pravomoci v církvi západní. Díl I.: Obyčejový a zákonný podklad ústavy metropolitní. Začátky její závislosti na moci papežské. V Praze 1941, nákl. České akademie věd a umění. Rozprav I. tř. čís. 93, str. 124.

Vývoj ústavy metropolitní se jeví autorovi jako jistá fáse v pozvolné přeměně aristokratické ústavy církevní v ústavu absolutně monarchickou (str. 7). Idea primátu papežského byla podle něho církvi od počátku dána jure divino, bylo však třeba ji uskutečňovati a to v prvé řadě obmezením instituce metropolitní, na níž spočátku církev byla postavena. Tento vývoj byl umožněn tím, že instituce metropolitní se nemohla proti primátu papežskému opírat o podobný původ iuris divini. Vznik ústavy metropolitní samotné vidí autor v přeměně původního systému konfедераčního v systém subordinační, kde potom biskup hlavního města provincie světské nabyl vyšší pravomoci nad ostatními biskupy provinčními. Vedle významu hlavních měst světských provincií uplatňoval se však při vývoji metropolitní ústavy systém ancienity, podle něhož hodnost metropolitní byla spojována se sídlem biskupa svěcením v provincii nejstaršího. Tento systém ancienity, který podle autora snad lze dokonce označiti za nejstarší (str. 20, 21, 28, 29), udržuje se patrně v Africe a vrací se k němu příležitostně církev galská (str. 14, 15). Zásadně však koncil nicejský uzakládá ústavu metropolitní, jak se před tím obyčejně vyvinula, v těsném přímknutí se k světské ústavě provinční. Rovněž již v době přednicejské položeny byly obyčejovým právem základy k vyšší organizaci církevní (can. 6. konc. nicejského mluví o *τὰ ἀρχαία ἔθνη*), k instituci t. zv. velkých a vrchních metropolitů, jak je Kop nazývá. Bude patrně definitivní zásluhou Kopovou, že dokázal, že tu nejde o instituci jednotné povahy (pozdější exarcháty a patriarcháty), jak se dosud v literatuře za to mělo, nýbrž, že tu třeba rozlišovati, jak Kop po vtipném rozboru terminologie v can. 6. cit. konc. nicejského činí, mezi pravomocí *ἐξουσία* velkého metropolity alexandrijského, kterou tento stejně [*τοῦτο*] jako velký metropolita římský vykonával, nad velkým počtem přímo a bezprostředně mu podřízených biskupství velkého území (Egypta, Itálie), a mezi přednostním postavením vrchních metropolitů antiochejského, efesského, cesarejského a heraklejského (*πρεσβεία*), které tito zaujímali v poměru k metropolitům říšské diecese Orientu, Asie, Pontu a Thracie. Mimo to přisuzuje Kop biskupovi jerusalemskému hodnost vrchní metropole honoris causa (*ἀπολονθία τῆς τύμης*) vedle skutečného metropolity pro Palestinu, cesarejského. Také metropole konstantinopolská dostala podle c. 3. konc. Konstantinopolského r. 381 pouze čestnou přednost (*πρεσβεία τῆς τύμης*) a teprve podle can. 28. konc. chalcedonského z r. 451 pravomoc vrchní metropole *τὰ ἴσα πρεσβεία*. jakou v té době už měl biskup římský v Itálii, kde zatím vzniklo několik metropolí a kde tedy postavení velkého metropolity římského se změnilo

v postavení vrchního metropolitě a kde vedle toho se kladou základy k primátu papežskému celocírkevnímu.

Autor sám označuje právě vydaný I. díl za velmi malou část celého díla. Obvyčejný a zákonný podklad metropolitní ústavy byl položen ovšem na východě, takže poměrům církve západní, jimž je celý spis věnován, je v tomto I. díle vyhrazena poměrně malá část. (str. 62, 64, 86 sl., 91—121) a k některým ze svých tvrzení bude nucen se vrátiti a blíže je doložiti v dílech pozdějších. S ohledem k širokému založení celé práce je pochopitelné i omluvitelné, že autor dochází k pramenům přes literaturu, kterou však v neobyčejné úplnosti a svědomitosti vyčerpává a dochází při kritickém pak přezkoumávání pramenů k namnoze původním a přesvědčujícím novým řešením. Definitivní úsudek o práci Kopové bude proto možno si učiniti až po úplném jejím vydání. Už nyní však nutno uvítati ji jako obohacení naší kanonistiky a na její evidentní ceně nemohou změniti nic některá menší nedopatření, kterých se autor neuvaroval, t. na př. při interpretaci místa Firmiliánova (str. 23), kde nesprávně ztotožňuje seniores a presbyteri. V případě Indicie, souzeném sv. Ambrožem, jde podle mého názoru o evokaci a nikoli o apelaci (str. 72 p. 68). O zásadách pap. Kalixta a Kornelia do voleb italských biskupů měl autor podle mého názoru pojednati spíše v rámci pojednání o pravomoci velkých metropolitů (na str. 91—92) než v rámci pojednání o vývoji primátu papežského (na str. 101). V celku lze říci, že partie jeho práce jsou nejšťastnější tam, kde líčí ve velkých rysech vývoj ústavy metropolitní, kdežto jeho výkladům o »správě« metropolitní lze vytknouti některé nedostatky systematiky, přílišnou stručnost a nepřesnost v některých detailech.

V. B.

Tomáš Hobbes: Leviathan neboli o podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského. Přeložil Dr. Josef Hruša, úvodní studii napsal prof. Dr. Jan Mertl, Praha 1941, nakl. Melantrich. Knihovna politických klasiků, 8°, str. 376, cena brož. 42 K.

V souhlasu s duchem přítomné doby vyšlo v »Knihovně politických klasiků« po spisech Fridricha Velikého hlavní dílo Tomáše *Hobbese*, kterého prof. Mertl v úvodní stati právem nazývá »hlasatelem silného státu«. Hobbes je důležitým mezníkem v dějinách státovědy. Od něho do Velké francouzské revoluce uplynula přibližně stejná doba jako od této revoluce po naše časy. Žil v 17. století (1588—1679) a viděl onen velkolepý dějinný proces, tak směrodatný pro další vývoj evropských států, totiž přelom stavovského státu feudálního do absolutní monarchie. Vítězství ve staletém boji stavů s panovníkem naklonilo se za jeho života rozhodně na stranu panovníkovu. A současně s tímto vývojem odehrával se druhý, neméně světodějný proces: rychlé oslabování moci církve římskokatolické, do té doby neomezené a monopolní. Oběma těmito procesy vznikaly veliké mezery v dosavadním názoru na stát: Mezi lidem a panovníkem mizí mezičlen: stavové, a nad panovníkem mizí dosavadní duchovní pramen veškeré moci světské: Bůh a jeho mluvčí na zemi: církev. Zbývali jen dva činitelé: panovník a lid, z nichž musila nová státověda vybudovati novou teorii státu t. j. odůvodnění jeho vzniku, zřízení a moci. Proto se státověda vrací, od tohoto století počínajíc, k staré řecké (epikureovské) nauce o *smlouvě společenské*, pomocí níž lze odvoditi z neorganizovaného lidu bez jakéhokoliv zásahu zvenčí státní organizaci a moc.

Z nauky o smlouvě společenské lze dojiti jak k autokracii tak k lidovládě. Druhou cestu nastoupili teoretičtí předchůdci Velké revoluce francouzské, je stoupenců prvé cesty jest nejvýznačnějším právě Tomáš Hobbes. *Leviathan* (1650) jest v tomto směru radikálnější z jeho hlavních dvou děl (druhým jest: »De cive« z r. 1642). Skládá se ze čtyř dílů: »O člověku«, »O státu«, »O křesťan-

ském státu«, »O království temnot«. Přítomný český překlad podává pouze prvé dva díly, pokládaje oba druhé za odlehle zájmům dnešního čtenáře. Státovědecké úvahy autorovy provádějí do důsledků zásadu, že uzavřením společenské smlouvy vzdávají se občané veškerého práva spolurozhodovati a přenášejí veškerou moc na vladaře (nebo vladařský sbor). Obsahem jeho státovědy jest proto důsledně rozvedení principu autokracie do všech oborů života. Četba tohoto díla ukazuje dnešnímu čtenáři autora, stojícího na rozhraní věků, jehož některé výklady jsou ještě naplněny duchem středověku, jiné pak znějí už zcela moderně. A právě pro dnešního čtenáře, který rovněž prožívá dobu dějinného zlomu, majícího řadu obdob s převraty 17. století, jest toto dílo — jedno z hlavních v dějinách státovědy — velmi poučné. Prof. Mertl ve své úvodní studii na tyto obdoby výrazně upozorňuje. Překlad Hrušův je plynutý, zevní úprava knihy vkusná.

—n—

Literární zprávy.

Jak jsme již několikrát upozorňovali na těchto místech, doplňky **Lístkového indexu k právu platnému v Prot. Č. a M.** dosud činily používatelům mnoho obtíží. Redakce nyní zdokonaluje tyto doplňky na tolik, že od archu 66. hesla, která mají mnoho a častých doplňků (jako na př. ceny, řízené hospodářství, pracovní právo) nedoplňuje v každém archu, nýbrž ponechává doplňky pro souhrnné uveřejnění za delší dobu. Takto vznikají dva druhy doplňků: zmíněných hesel, kde je pod jedním a týmž heslem na jednom lístku spojeno více doplňků a hesel ostatních, která jako dříve jsou sloučena na lístku v chronologickém pořadí. Kdežto tyto doplňky je nutno stříhati, ony stačí vždy založiti za příslušné heslo, ač i tu je stříhání a nalepování možné. Použivatel si ovšem musí býti vědom, že musí vždy nahlédnouti do doplňků, aby byl plně informován. Tím se zjednodušila značně manipulace. Dodáváme, že by si každý mohl ještě ji usnadniti tím, že by lístky probil obyčejným probíječem na pořadače (7—8 cm) a zařazoval si je (jako korespondenci) do obvyklých pořadačů, takže by se mu lístky nepřehazovaly a dokonce by mohl leckdy ty doplňky, které zaujímají větší část strany (jsou tištěny přes celou stranu, ne sloucovitě) prostým probíjíčem bez lepení si zařaditi.

Ča.

Dodatkem k našim poznámkám v tomto časopise (XXII. 1941. 255) o **České zemědělské bibliografii** je nutno po právu konstatovati, že především od autora bibliografie **Ing. Dr. Boštika** pochází přehledné zpracování Frauendorfova systému pod názvem **Třídění věd zemědělských** (Č. Akad. zeměd. 1941, zvl. otisk zpráv výzkum. úst. zeměděl., sv. 79), kde se naleznou všechny klíče potřebné prohledání v bibliografii, a dále že v samostatném svazku — nikoliv tedy v otisku, který je připojován k Věstníku Akademie — této bibliografie poslední stránky obálky jsou potišťeny zásadními směrniciemi (trojmístným klíčem) této bibliografické soustavy zemědělské, takže hlavní směrnice jsou snadno přístupny. Tím se doplňuje i opravuje s uznáním záslužné práce původní naše zpráva. Ča.

Chiesa e stato. Studi storici e giuridici per il decennale della conciliazione tra la Santa Sede e l'Italia. Milano 1939. Pubblicazioni dell'Università cattolica del S. Cuore. Serie seconda: Scienze giuridiche. Vol. LXV. I. Studi storici II. Studi giuridici. Str. 546+543. Cena 125 Lir.